

5. Puumalan kunnan kuntakohtainen täydennys Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan

5.1 Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja sen yhteys muihin suunnitelmiin

Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma pohjautuu maakunnalliseen Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Puumalassa siis toteutetaan omalta osaltaan Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopistealueita ja toimenpiteitä. Iso osa toimenpiteistä on hyvinvointialue Eloisan toiminnan alaisuudessa.

Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman taustalla on myös Puumalan kuntastrategia ja siitä johdettu hyvinvointipalvelujen toimeenpano-ohjelma. Lisäksi Unicefin lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelma ja kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2026 ovat keskeisiä ohjenuoria myös Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle. Myös Puumalan kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat (esim. kansalaisopisto, päiväkotit ja yhtenäiskoulu), Puumalan kunnan varhaiskasvatuksen toimikausisuunnitelmat ja yhtenäiskoulun lukuvuosisuunnitelmat ja useat kouluyhteisön terveyttä ja turvallisuutta edistävät suunnitelmat ja ohjeet sekä Puumalan kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma 2022 on huomioitu tätä suunnitelmaa laadittaessa. Koska strategioita, suunnitelmia ja toimeenpano-ohjelmia tavoitteen ja toimenpiteineen on useita, päädyttiin Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman osalta siihen, että kunnassa otetaan käyttöön maakuntatasoisen Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet sekä nyt voimassa olevista edellä mainituista suunnitelmista ne lapsille ja nuorille kohdennetut tavoitteet, jotka soveltuvat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

5.2 Lasten, nuorten ja perheiden tila Puumalassa

Taustatiedoksi Puumalan kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilasta on hyvinvointi-indikaattorit, jotka ovat koottuna taulukkoon 1. Lisäksi puumalalaisten lasten ja nuorten tilaa tarkastellaan Kouluterveyskyselyjen tuloksista. Edellinen Kouluterveyskysely toteutettiin keväällä 2023. Tulokset siitä on koottu omaksi tiedostukseksi. Koska Kouluterveyskyselyn osallistujamäärä on Puumalan kunnan osalta vähäinen, ei tuloksia julkaista Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) sivuilla. Niitä ei myöskään julkaista tässä asiakirjassa. Tällä pyritään suojaamaan mahdollinen vastaajien tunnistettavuus. Kuntaan lähetettävät tulokset eivät myöskään ole kattavat kaikkien kysymysten osalla edellä mainitun syyn vuoksi. Kuntakohtaiset tulokset on käyty läpi yhtenäiskoulun yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä, yhtenäiskoulun henkilöstöpalaverissa, kunnan hyvinvointityöryhmässä ja yhtenäiskoulun vanhempainillassa, jossa ovat mukana myös yhtenäiskoulun oppilaat.

Puumalan yhtenäiskoulussa toteutetaan vuosittain hyvinvointikysely oppilaille. Kyselyssä kartoitetaan muun muassa koulun yleisilmeeseen, oppituntien työrauhaan, koulun yhteistyökäytänteisiin, kiusaamiseen ja oppilaiden omaan hyvinvointiin liittyviä asioita. Hyvinvointikysely järjestettiin edellisen kerran loppuvuodesta 2023. Hyvinvointikyselyn tuloksia käsiteltiin hyvinvointilautakunnan maaliskuun 2024 kokouksessa. Kyselyn tulokset ovat koottuna tähän asiakirjaan (Taulukko 2). Taulukkoon on koottu vertailutiedot vuodelta 2021.

TAULUKKO 1. Puumalan kunnan hyvinvointi-indikaattorit.

Indikaattori ↓	Vuosi →	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Asukasluku		2197	2151	2137	2117	2107	2108
Lasten ikäjakauma (%-osuus väestöstä)							
• 0–6-vuotiaat		2,5	2,2	2,2	2,3	2,7	2,8
• 7–14(15)-vuotiaat		5,6	5,5	5,2	4,2	4,0	3,5
• 16–24-vuotiaat		6,4	6,0	5,6	5,6	5,6	5,6
• yhteensä 0–24-vuotiaat		15,1	13,7	13,0	12,1	12,2	11,9
Lapsiperheiden määrä (%-osuus perheistä)		19,4	19,3	19,3	17,9	18,7	16,8
Kaikki lapsiperheet		612	596	586	585		579
Yhden vanhemman perheet (%-osuus kaikista lapsiperheistä)		25,2	24,3	23,9	28,6	27,8	30,9
Kotihoidontukea saaneet perheet		8	12	16	11	10	18
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten osuus (%-osuus 1–5-vuotiaista)		94,4	78,8	78,1	67,4	57,1	
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat henkilöt (%-osuus vastaavanikäisestä väestöstä)		6,1					
Työttömien määrä (%-osuus koko työvoimasta)		10,0	8,8	8,6	10,0		7,7
Pitkäaikaistyöttömät (%-osuus koko työvoimasta)		3,4	2,5	2,8	3,7	2,7	3,0
Nuorisotyöttömät (%-osuus 18–24-vuotiaiden työvoimasta)		12,3			14,9	13,5	13,3
Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet kotitaloudet		51	57	66	50	45	37
Perustoimeentulotukea saaneet 18–24-vuotiaat (%-osuus vastaavanikäisestä väestöstä)		8,6	8,2	16,0		8,9	12,5
Kunnan yleinen pienituloisuusaste		14,8	14,7		16,1	16,2	
Lapsiperheiden pienituloisuusaste		9,4	9,2		16,0	14,3	
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä		25	35	54	59	32	27
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0–24-vuotiaita vuoden aikana (%-osuus vastaavanikäisestä väestöstä)		4,9	4,1	5,1	5,5	4,9	3,5

Hyvinvointi-indikaattoreiden tarkastelu osoittaa, että

- Pienimpien lasten (0–6-vuotiaat) määrä on lisääntynyt vuodesta 2020. Puumalassa on ollut maakuntatasoisestikin vertailtuna hyvä syntyvyys erityisesti vuosina 2022 ja 2023. Ikäluokassa 7–14(15)-vuotiaat on selkeä alenema lapsimäärässä. Tilastot vuosiin 2018–2020 eivät ole välttämättä täysin vertailukelpoisia, koska ikäraja (14 vai 15) on vaihtunut. Aiemmin vertailu oli 15. vuoteen asti ja nyt se on 14. vuoteen. Pienimpien lasten määrän lisääntyminen näkyy päiväkodissa, sillä päiväkotitoiminta on tarvinnut lisää tiloja. Syksyn 2024 toimintakaudesta alkaen päiväkotitoiminta sai lisätiloja, kun esiopetus sekä luokat 1–2 siirtyivät päiväkodin siivestä yhtenäiskoulun rakennukseen. Lapsimäärän väheneminen ikäluokassa 7–14 näkyy puolestaan siinä, että yhtenäiskoululla on perustettu yhdysluokkia. Myös 15–24-vuotiaiden määrässä on alenemaa. Lapsimäärän vähenemisellä on haasteita lapsille ja nuorille suunnattujen koulu-, nuorisotoiminta- ja liikunta- ja kulttuuripalvelujen järjestämiselle.
- Lapsiperheiden määrässä on myös alenemista, tosin vaihtelu on vuosittaista. Yhden vanhemman perheiden määrä kaikista lapsiperheistä on nousussa. Jo lähes kolmannes puumalalaisista lapsiperheistä on yhden vanhemman perheitä. Luku on suurin eteläsavolaisista kunnista. Rungas määrä tuonee tarpeen erilaisten tukipalveluiden järjestämiseksi.

- Kotihoidontukea saaneiden lapsiperheiden määrässä on nousua. Perustoimeentulotukea saaneiden 18–24-vuotiaiden määrässä on nousua vuodesta 2022 vuoteen 2023, mutta kuitenkin alenemaa vuodesta 2020.
- Lapsiperheiden pienituloisuusasteessa on reippaasti nousua vuodesta 2021 vuoteen 2022. Myös kunnan yleinen pienituloisuusaste on kasvanut.
- Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrässä on alenemaa, vaikka päiväkodin lapsimäärä on tuplaantunut viimeisen kolmen vuoden aikana. Osa lapsista on vielä sen verran pieniä, että heitä hoidetaan kotona.
- Nuorisotyöttömyys on laskenut hieman vuodesta 2021 vuoteen 2023.
- Sekä lastensuojeluilmoitusten että lastensuojelun avohuollon asiakkaiden (0–24-vuotiaat) määrässä oli vuosittaista nousua vuodesta 2018 vuoteen 2021, kunnes ne kääntyivät laskuun vuosina 2022 ja 2023. Esimerkiksi lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2023 (27 kpl) yli puolet vähemmän kuin vuonna 2021 (59 kpl).

TAULUKKO 2. Puumalan yhtenäiskoulun hyvinvointikyselyn tulokset vuosilta 2021 ja 2023.

Vuosi →	2021	2023
Väittämät ↓		
Mitä mieltä olet koulua koskevista väittämistä? (samaa tai lähes samaa mieltä)		
Tilat ovat siistit ja hyvät	87,0	84,0
Pihalla on hyvä pelata ja leikkiä	84,1	86,0
Kouluni on turvallinen	92,8	80,0
Luokkien tuolit ja pöydät ovat minulle sopivia	73,9	82,0
Kouluruoka on hyvää	66,2	74,0
Mitä mieltä olet koulussa olemiseen liittyvistä väittämistä? (samaa tai lähes samaa mieltä)		
Tulen mielelläni kouluun	58,0	64,0
Viihdyn koulussani	63,2	65,0
Koulun aikuiset ovat ystävällisiä minulle	87,0	82,0
Saan hyvää opetusta koulussani	91,0	85,0
Koulussani kannustetaan oppimaan	85,5	86,0
Oppitunneilla on hyvä työrauha	65,2	61,0
Oppitunneilla on sopivasti tekemistä	79,7	78,0
Saan apua koulun aikuiselta, jos tarvitsen sitä	88,4	80,0
Saan tukiopetusta, jos tarvitsen sitä	87,0	86,0
Saan erityisopetusta, jos tarvitsen sitä	83,8	87,0
Minulla on kavereita koulussa	89,9	94,0
Jaksan tehdä läksyni	69,6	74,0
Huoltajani auttavat ja kannustavat minua kouluasioissa	91,3	86,0
Koulussani on aikuinen, jolle voin kertoa huolistani	80,6	78,0
Torstaiaamujen päivänavaukset ovat minulle mieluisia	55,9	54,0
Käytän tietokonetta tai tablettia tai älypuhelinia uuden oppimiseen ja kouluun liittyvien tehtävien tekemiseen	83,3	64,0
Luokkatoverit auttavat toisiaan	85,1	70,0
Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon luokan ja koulun asioissa	74,6	69,0
Koulun aikuiset kohtelevat oppilaita tasapuolisesti	68,7	65,0
Koulun aikuisten kanssa on helppo tulla toimeen	82,1	74,0
Minulla on luokallani hyvä olla	77,3	68,0
Kiusaaminen / Miten usein sinua on kiusattu koulussa tämän syksyn aikana?		
Ei lainkaan	71,6	50,0
Kerran tai kahdesti	16,4	28,0
2–3 kertaa	7,5	7,0
Noin kerran viikossa	1,5	7,0
Useita kertoja viikossa	3,0	8,0

Kiusaaminen / Miten usein olet itse osallistunut kiusaamiseen tämän syksyn aikana?		
Ei lainkaan	73,8	72,0
Kerran tai kahdesti	20,0	19,0
2–3 kertaa	6,2	9,0
Noin kerran viikossa	0,0	0,0
Useita kertoja viikossa	0,0	0,0
Kiusaaminen / Onko tietämääsi kiusaamista selvitetty koulussa?		
Kyllä	45,9	46,0
Ei	6,6	15,0
En tiedä	47,5	39,0
Mitä mieltä olet seuraavista elämäsi liittyvistä väittämistä?		
Tykkään asua Puumalassa	74,6	78,0
Minulla on jokin harrastus	78,8	89,0
Liikun mielelläni vapaa-ajallani	84,6	94,0
Olen tyytyväinen elämäni	82,1	80,0
Olen usein väsynyt	54,5	57,0
Millaiseksi tunnet oman vointisi?		
Erittäin hyvä	25,8	38,0
Melko hyvä	37,9	38,0
Keskinkertainen (ei hyvä eikä huono)	31,8	16,0
Melko huono	4,5	5,0
Erittäin huono	0,0	3,0

Kun tarkastellaan koulun oman hyvinvointikyselyn tuloksia, havaitaan, että usea tarkasteltava asia on pysynyt aika lailla samalla tasolla. Tuloksista on kuitenkin havaittavissa isompiakin muutoksia. Koulun kokeminen turvalliseksi paikaksi on alentunut yli 10 prosenttiyksikköä. Koulun kalusteiden kokeminen mielekkääksi ja kouluruoan määrittäminen hyväksi on puolestaan vahvistunut oppilaiden keskuudessa.

Niiden oppilaiden osuus, jotka tulevat mielellään kouluun, vähenee entisestään. Laskua oli reippaasti vuodesta 2020 vuoteen 2021, ja lasku jatkui edelleen vuoteen 2021. Luokkatovereiden ei koeta auttavan enää niin paljon kuin vuonna 2021. Laskua oli jo silloin vuoteen 2020 verrattuna. Samoin niiden oppilaiden osuus, jotka kokevat olonsa hyväksi omassa luokassaan, jatkaa laskua.

Kiusaamiskokemuksissa on hieman lisääntymistä. Positiivista on havainto siitä, että oppilaiden harrastuneisuus ja liikkuminen vapaa-ajalla on lisääntynyt merkittävästi. Myös niiden oppilaiden osuus, jotka kokevat oman vointinsa erittäin hyväksi tai melko hyväksi, on vahvistunut mukavasti.

5.2 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kuntakohtaiset toimenpiteet

Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma noudattaa pitkälti maakunnallista Etelä-Savon alueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Kuntakohtaisena lisäyksenä ovat seuraavat asiat:

1. Unicefin Lapsiystävällinen kunta -toimintamalli:
 - Lapsen oikeuksien tunnetuksi tekeminen kunnan työntekijöille sekä uusille valtuutetuille syksyn 2025 aikana.
 - Lapsivaikutusten arviointimallin tunnetuksi tekeminen kunnan työntekijöille sekä uusille valtuutetuille syksyn 2025 aikana.
2. Puumalan kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2026
 - Tähän asiakirjaan on koottu kunnan hyvinvointisuunnitelmasta (vuodet 2023–2026) lapsia ja nuoria koskevat tavoitteet toimenpiteineen (Taulukko 3).

TAULUKKO 3. Puumalan kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2025–2026 lasten ja nuorten osalta

Kohderyhmä	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuutaho	Aikataulu
Teema 1: Asukkaiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen					
Varhaiskasvatukseen	Lasten näkemysten ja kokemusten laajempi huomioiminen Lapsinäkökulman vahvempi huomioiminen päätöksenteossa	Lastenkokouskäytänteiden rakentaminen ja lastenkokousten käyttöönotto varhaiskasvatuksessa Toimintaympäristön katselmusten järjestäminen Lapsivaikutusarvioinnin käyttöönotto päätöksenteossa	Pidettyjen lastenkokousten lukumäärä vuosina 2024–2026 Järjestettyjen katselmusten lukumäärä vuosina 2024–2026 Lapsivaikutusarviointien lukumäärä	Päiväkoti Tekninen toimiala, päiväkot Kaikki toimialat	Vuodet 2025–2026 Vuodet 2025–2026 Vuodet 2025–2026
Kouluikäiset	Lapsinäkökulman vahvempi huomioiminen päätöksenteossa Harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen Harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen myös kuntataajaman ulkopuolella asuville oppilaille	Lapsivaikutusarvioinnin käyttöönotto päätöksenteossa Koulun kerhotoiminnan jatkaminen ja vahvistaminen Harrastuskytlien järjestäminen kuntataajaman ulkopuolella asuville oppilaille	Lapsivaikutusarviointien lukumäärä Koulun kerhojen lukumäärä ja niihin osallistuneiden oppilaiden lukumäärä Harrastuskytlien lukumäärä ja niihin osallistuneiden oppilaiden lukumäärä suhteessa kouluikäisiin	Kaikki toimialat Koulu Koulu	Vuodet 2025–2026 Vuodet 2025–2026 Vuodet 2025–2026
Nuoret ja nuoret aikuiset	Nuorten aikuisten osallisuuden vahvistaminen	Avoin nuorisotalotoiminta + 20 v. nuorille	Toimintakertojen määrä ja toimintavuoden aikana osallistuneiden nuorten määrä	Nuorisopalvelut (+ mahd. Eloisa yhteistyökumppanina)	Vuodet 2025–2026
Teema 2: Turvallisuuskulttuurin vahvistaminen ja kehittäminen (hyvinvointia vaarantavien riskitekijöiden ehkäiseminen)					
Varhaiskasvatukseen	Liikunta	Leikkipaikkojen ja liikuntavälineiden kunnossapito ja säännölliset tarkastukset ennen syyskauden alkua	Toteutuminen (toteutunut kokonaan/osin/ei lainkaan)	Tekninen toimi	Vuodet 2025–2026
Kouluikäiset	Turvallisuuden vahvistaminen koulussa Kerho- ja harrastustoiminnan turvallisuusnäkökulmien entistä vahvempi huomioiminen Syrjäytymisen ennaltaehkäisy	Hyvinvointikyselyn järjestäminen oppilaille Turvallisuuskävelyt ja -harrastukset Kerho- ja harrastustoiminnan vahvistaminen ja monipuolistaminen (+ laatukriteereiden päivittäminen kerhotoiminnan osalta) Koulunuorisotyömallin kehittämisen Koulun henkilöstön kouluttautuminen kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvistä teemoista (esim. Tunnetaito-koulutus tai Lasten ja nuorten mielenterveyden EA1-koulutus). Liikkuva koulu -hankkeen toiminnot	Oppilaiden kokemukset ja näkemykset koulun turvallisuuskulttuurista Toteutumiset (tavoite 1 krt/vuosi) Päivitetyt laatukriteerit (kyllä/ei) Valmis koulunuorisotyömalli (kyllä/ei) Koulutuksiin osallistuneiden lukumäärä Erillisten toimintojen määrä	Yhtenäiskoulu Yhtenäiskoulu Yhtenäiskoulu Nuorisopalvelut ja koulu Yhtenäiskoulu ja nuorisopalvelut Yhtenäiskoulu	Vuodet 2023–2026 Vuodet 2025–2026 Vuosi 2025 Vuodet 2025–2026 Vuodet 2025–2026 Vuodet 2025–2026

	Terveellisen ravitsemuksen vahvistaminen	Koululaisten aamupalakerho	Kerhojen ja niihin osallistuneiden oppilaiden määrä	Nuorisopalvelut	Vuodet 2025–2026
	Päihteettömän elämäntavan vahvistaminen	EPT-viikon tapahtumat	Tapahtumiin osallistuneiden oppilaiden määrä	Yhtenäiskoulu ja nuorisopalvelut	Vuodet 2025–2026
Nuoret ja nuoret aikuiset	Syrjäytymisen ennaltaehkäisy	Koulunuorisotyömallin kehittämisen – huomioon myös toiselle asteelle siirtyvät opiskelijat	Valmis koulunuorisotyömalli	Nuorisopalvelut	Vuodet 2025–2026
	Päihteettömän elämäntavan vahvistaminen	EPT-viikon tapahtumat	Tapahtumiin osallistuneiden nuorten määrä	Nuorisopalvelut	Vuodet 2025–2026
	Aikuisen läsnäolon ja saavutettavuuden vahvistaminen nuoria koskevissa kriisitilanteissa ja sen jälkeisessä nuorisotyössä.	Tehostetun nuorisotyön suunnitelman päivittäminen yhteistyössä seurakunnan kanssa	Valmis suunnitelma	Nuorisopalvelut	Vuodet 2025–2026
Teema 3: Hyvän elämän edellytysten vahvistaminen ja kehittäminen Puumalassa					
Varhaiskasvatusikäiset	Kaveritaitojen vahvistaminen	Kaveritaitojen opettelu erilaisten materiaalien avulla (esim. Tuikku), pienryhmätoiminta varmistamassa kunkin lapsen yksilöllisten tarpeiden huomiointi, hyvinvoinnin peruspilareiden vahvistaminen: liikunta osana jokapäiväistä arkea, leikkitaitojen kehittäminen, ruokakasvatuksen kehittäminen	Kaveritaitojen opettamisen määrä (kerrot), henkilöstön havainnot lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittymisestä, lasten kokemukset	Päiväkoti	Vuodet 2025–2026
	Kestävän kehityksen entistä vahvempi huomioiminen päiväkodilla	Lajittelun ja kierrätyksen tehostaminen	Konkreettisten toimien lukumäärä	Päiväkoti	Vuosi 2025
Kouluikäiset	Hyvän elämän edellytysten vahvistaminen ja kehittäminen yhtenäiskoulussa	Yhtenäiskoulun hyvinvointisuunnitelman laatiminen	Valmis hyvinvointisuunnitelma	Yhtenäiskoulu	Vuosi 2025
		Hyvinvointivälituntien ja -aamunavausten järjestäminen	Toteutumismäärät	Yhtenäiskoulu	Vuodet 2025–2026

5.3 Kuntakohtaisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman arviointi

Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan sekä kunnan hyvinvointityöryhmässä että Orvokki-työryhmässä. Toimintakauden jälkeisen arvioinnin suorittaa Orvokki-työryhmä. Tuloksista raportoidaan hyvinvointityöryhmälle, hyvinvointilautakunnalle, kunnanhallitukselle ja valtuustolle.